

Бібліокур'єр

№ 4 (17), 2016 Інформаційний бюлетень Наукової бібліотеки Чернігівського національного технологічного університету

БІБЛІОТЕЧНОМУ
ФАХІВЦЮ

РАДІОДИКТАНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ

Стор. 1
Стор. 1

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ БІБЛІОТЕКИ
НА ПРЕДСТАВЛЕННЯ
УНІВЕРСИТЕТУ У НАУКОВОМУ
ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Стор. 2

СТОРІНКАМИ ІСТОРІЇ
ЧЕРНІГІВЩИНИ.
СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКИЙ
СОБОР

Стор. 3

РАДИМО ПРОЧИТАТИ.
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО
ВІЙСЬКА

Стор. 4

НОВИНИ БІБЛІОТЕКИ

БІБЛІОТЕЧНОМУ ФАХІВЦЮ

5-6 грудня на базі Наукової бібліотеки Чернігівського національного технологічного університету відбудеться Міжнародний науково-практичний семінар «Сучасні тенденції розвитку бібліотеки в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу та наукової діяльності ВНЗ».

В рамках семінару 5 грудня запрошує на свій майстер-клас Стрелкова Ірина Борисівна, к.п.н., доцент, вчений секретар бібліотеки ДУ «Білоруська сільськогосподарська бібліотека ім. І. С. Лупіновича» Національної Академії наук Білорусі.

Тема майстер-класу: «Я - бренд»: модна тема чи спосіб «залишитися в живих»? Персональна ефективність керівника бібліотеки в епоху змін».

6 грудня будуть працювати дві секції: «Наукові комунікації в системі навчального процесу ВНЗ» та «Бібліотека як осередок інформаційної підтримки науки та освіти». Доповідачі пропонують до уваги теми, пов'язані з інноваційними технологіями, представництвом бібліотеки у віртуальному просторі, формуванням фондів, інтелектуально-культурологічним середовищем та інші.

Шановні колеги! Будемо раді вітати Вас на семінарі! Гарантуємо цікаві доповіді, професійний обмін думками та бібліотечним досвідом. З впевненістю на подальшу плідну співпрацю, щиро Ваша – Наукова бібліотека Чернігівського національного технологічного університету.

РАДІОДИКТАНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ

9 листопада на Українському радіо відбувся Шістнадцятий радіодиктант національної єдності. Акція традиційно проходила у День української писемності та мови і мала на меті об'єднати усіх небайдужих навколо українського слова.

Бібліотека ЧНТУ підтримала гарну традицію і запросила всіх охочих долучитися до написання диктанту.

Ми це зробили!
Неймовірно відчуття
єдності!
Пропонуємо разом
вивчати, зберігати та
плекати нашу
рідну мову!

БІБЛІОТЕЧНІ ІННОВАЦІЇ

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ БІБЛІОТЕКИ НА ПРЕДСТАВЛЕННЯ УНІВЕРСИТЕТУ
У НАУКОВОМУ ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Сьогодні діяльність бібліотеки направлена на інформаційну підтримку науковців університету, аналіз їх публікаційної активності. Публікаційна активність авторів – це діяльність щодо публікації статей у наукових журналах та отримання на ці статті бібліографічних посилань в публікаціях інших вчених.

Для університету підтримка публікаційної активності є важливим показником його наукової репутації.

Показники публікаційної активності у міжнародних базах даних (Web of Science (WOS), Scopus, Google Scholar (та ін.):

- є критеріями відбору ВНЗ та окремих вчених для участі у державних цільових програмах та отримання грантів від наукових фондів;

- визначають рейтинги навчальних закладів в міжнародних рейтингах університетів.

Бібліотека ЧНТУ взяла на себе наступні функції публікаційної активності університету:

- створення та супровід ресурсів відкритого доступу, які індексуються в Google Scholar (репозитарій ЧНТУ; система сайтів наукових журналів ЧНТУ);

- розміщення наукових публікацій ЧНТУ у світових БД, каталогах, бібліотеках;

- інформаційна підтримка: розділ на сайті НБ ЧНТУ “На допомогу науковцю”;

- консультаційна допомога;

- освітні послуги.

У 2015 році створено науковий електронний архів університету IRChNUT на базі програмного забезпечення з відкритим доступом Dspace, який:

- містить 4 900 повних текстів документів: дисертацій, авторефератів дисертацій, матеріалів конференцій, монографій, навчально-методичних видань, наукових досліджень, періодичних видань ЧНТУ, статей;

- займає 42 місце в Ranking Web of Worlds Repositories by Webometrics in Ukraine (0 – у 2015), що вплинуло на Ranking Web of Universities – 40 місце (101 – у 2015 році);

- має відкритий доступ через Інтернет - <http://ir.stu.cn.ua>;

- статистика переглядів за 2016 рік: 138 190, відвідувачів – 18 424, завантажень – 61 150.

IRChNUT індексуються в Google Академії, в базах даних OpenDOAR і ROAR, що впливає на рейтинги науковців.

У 2014 році розпочалася робота щодо аналізу наукових журналів на відповідність національним та міжнародним вимогам, створення системи сайтів наукових журналів ЧНТУ.

Сьогодні в університеті діють 9 наукових журналів, 5 фахових з економічних, технічних, філософських наук.

З метою підвищення рейтингів наукових журналів ЧНТУ прийняті наступні рішення:

- створення сайтів наукових журналів (Open Access);

- збільшення кількості читачів;

- відповідність журналів вимогам міжнародних БД;

- інтеграція журналів у світовий інформаційний простір;

- збільшення престижу та якості журналів.

Менш ніж за два роки здійснено:

- Зміни складу редакційних колегій, міжнародний склад (при формуванні редакційних колегій перш за все звертається увага на рейтинги вчених у таких БД як Web of Science (WOS), Scopus).

- Наявність у журналі ISSN, Свідоцтва про державну реєстрацію засобу масової інформації, ліцензію CrossRef.

- Підготовлені правила рецензування, публікаційної етики, правил подання рукописів для авторів.

- Підготовка вимог до створення Web-ресурсів наукових періодичних видань

- Вдосконалення оформлення статей:

- структурований розширений реферат (українська, англійська мова);

- ключові слова;

- наявність статті англійською мовою на сайті видання (Наказ МОН України № 1111 від 17.10.2012 р.);

- надання авторами контактів та ID у системі наукової ідентифікації: ORCID, ResearcherID, SPIN-код;

- двомовні списки літератури (ДСТУ, APA).

Наукова періодика університету індексуються у наступних національних та міжнародних БД: Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, реферативна база даних “Україніка наукова”, Українська науково-освітня мережа УРАН, Міжнародний центр періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Google Scholar, ПІНЦ, Index Copernicus та ін.

У 2016 році науковий журнал “Науковий вісник Полісся” проіндексовано у БД ESCI у Web of Science (Thomson Reuters).

Видані у 2015 році методичні рекомендації щодо індексування в БД: “Розміщення журналів у БД “Index Copernicus”, “Розміщення журналів у електронних БД Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського”, “Розміщення журналів на платформі “Наукова періодика України”.

Завдяки сайту НБ ЧНТУ здійснюється наступна функція бібліотеки – інформаційна підтримка. Розділ сайту “На допомогу науковцю” включає: Наукометричні БД, Українські наукові фахові видання (аналіз на предмет включення у міжнародні БД), Системи ідентифікації науковців, Пошукові системи наукової інформації, посилання на сайти “Бібліометрика української науки”, “Український індекс наукового цитування”, Приклади оформлення бібліографічного опису.

Створено сайт “Зведена статистика сайтів”, які підтримує Наукова бібліотека ЧНТУ. Для детального аналізу відвідувань, скачувань, географії відвідувань додатково ми використовуємо Google Analytics.

Подальший розвиток бачимо в залученні провідних авторів та рецензентів (на постійній основі); включення журналів в бази даних Web of Science та Scopus (“Технічні науки та технології”, “Науковий вісник Полісся”, “Проблеми і перспективи економіки та управління”); присвоєнні журналам DOI; розміщенні наукових журналів у світових каталогах, бібліотеках.

Мороз Н. В., заступник директора по науковій роботі НБ ЧНТУ

СТОРИНКАМИ ІСТОРІЇ ЧЕРНІГІВЩИНИ

СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКИЙ СОБОР

980 років (1036) з часу першої згадки про спорудження найдавнішого храму часів Київської Русі Спаського собору у Чернігові

Найдавніша пам'ятка архітектури Київської Русі, краса та гордість Чернігова – Спасо-Преображенський собор. Варто відзначити, що з дев'ятнадцяти храмів Київської Русі, тільки дев'ять зберегли свою первісну конструктивно-планувальну структуру: Софійський собор, Троїцька надбрамна та Кирилівська церкви у Києві; Успенський собор у Каневі і п'ять чернігівських храмів.

Закладено Спасо-Преображенський собор чернігівським князем Мстиславом Тмутараканським близько 1026-1030 рр., на кілька років раніше, ніж його брат Ярослав Мудрий почав будувати в Києві Софійський собор. Храм побудовано на місці язичницького капища, де за часів князя Володимира Хрестителя була споруджена дерев'яна церква. Планувально-просторове рішення собору унікальне: подібної конструкції не має жодний з давньоруських храмів – у ньому поєднана схема візантійського хрестово-купольного храму з елементами романської базилики. Відмінності Спаського собору від інших храмів Київської Русі можна пояснити тим, що до Чернігова Мстислав княжив у Тмутаракані і, саме звідти, запросив майстрів, які були обізнані з будівництвом в Малій Азії та на Закавказзі. Оскільки муроване будівництво князівської доби було процесом довготривалим, Мстислав не встиг завершити спорудження собору, і тому храм був завершений при чернігівському князі Святославі Ярославовичі.

Спасо-Преображенський собор став головною святинєю Чернігово-Сіверської землі: тут зберігалися чудотворні ікони і

мощі святих. Протягом 900 років він був кафедральним собором Чернігівської єпархії, а також центром громадського та державного життя – договори, що укладали між собою князі, скріплювалися тут цілу-

ванням хреста.

За часів Київської Русі у соборі знаходилась одна з найбільш шанованих на Русі ікон – «Одігітрія». Цю ікону привезла до Чернігова донька візантійського імператора Костянтина Мономаха Ганна, яку в 1046 р. видали заміж за князя Всеволода Ярославича. Їхній син Володимир Мономах у 1097 р. почав князувати в Смоленську, де побудував храм, в який перевіз чудотворну ікону, після чого вона отримала назву – «Смоленська». Ікона відома великою кількістю чудес і завдяки їй у 1239 р. хан Батий не зміг взяти місто. Ще одна святиня – дуже шанована на Чернігівщині ікона Ріпницької Божої Матері. Ця ікона почиталася чудотворною із середини XVII ст.

Спасо-Преображенський собор був усипальницею чернігівських князів, пізніше в ньому відбувались поховання духовних владик єпархії. З літопису відомо, що в соборі був «терем», де покоїлись: засновник собору Мстислав Володимирович (1036 р.) з дружиною Анастасією і сином Євстафієм, князь Святослав Ярославович (1076 р.), його вбитий «кроткий та странниколюбивий» (1078 р.), Олег Святославич (1115 р.), Володимир Давидович (1161 р.), Святослав Ольгович (1165 р.), Всеволод Святославич (1196 р.). У соборі знайшли вічний спокій архіє-

реї: Лазар Баранович (1693 р.), Амвросій Дубкевич (1750 р.) та ін.

До Жовтневої революції у соборі зберігалися мощі князя Ігоря Ольговича та митрополита Костянтина, які знаходилися в поховальних нішах-аркасоліях біля стін храму, а також мощі святителя Феодосія Углицького – чернігівського архієпископа, небесного покровителя нашого краю, які були відкриті для поклоніння.

У 1923 р. під час обстеження собору, що проводилось за сприяння духовництва, була виявлена фреска XI ст. із зображенням півпостаті святої Фекли (Текли). Фреску було знайдено під товстим шаром тиньку, котрий врятував її під час пожеж. Фреску зняли зі стіни собору і перенесли до музею. Вражала висока мистецька якість зображення: художня манера виконання суттєво відрізняє цей твір від одночасно з ним виконаних фресок Софійського собору. Це свідчить про те, що майстри малярства були не тільки в Києві, існували мистецькі школи в Чернігові та інших містах.

За старовинним звичаєм, у соборі вивішувалися військові прапори захисників міста: 18 прапорів чернігівського ополчення, яке брало участь у війні з Наполеоном, а також 11 прапорів ополчення часів Кримської війни 1853-1856 рр. У центрі храму висіло велике панікадило з чеканкою, що відтворювала грона винограду, плоди, квіти – дар полковника Якова Лизогуба. У різниці зберігалась велика кількість богослужбових предметів із коштовних матеріалів, які були подаровані в різні часи жителями міста та почесними гостями.

Дари мали велику художню й історичну цінність. Серед них унікальна робота місцевих ювелірів 1771 р. – оклад Євангелія з рельєфними зображеннями: з лицьового боку окладу викарбувані постаті чотирьох євангелістів, зворотній бік цілком оригінальний – у центрі фігура святого Миколая Чудотворця з молитовно піднятими догори руками, по боках у віночках дванадцять епізодів із його життя.

У вівтарі була срібна з позолотою дарохранительниця у вигляді двоярусного саркофага загальною масою 16,5 кг; соборне крісло, подароване імператрицею Катериною II, яка відвідала Чернігів 22 січня 1787 р.; велика кількість старовинних риз, у тому числі й убрання святого Феодосія.

Як у далекому минулому, так і тепер Спасо-Преображенський собор має виняткове культурне та духовне значення – це одна з перлин стародавнього дитинства, що розповсюджує християнські цінності серед нашого народу.

Література

Віроцький, В. Д. Храми Чернігова / В. Д. Віроцький. – К.: Техніка, 1998. – 270 с.: іл.

РАДИМО ПРОЧИТАТИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

*Подивіться лише добре, прочитайте знову
Тую славу... та читайте од слова до слова,
Не минайте ані титли, ніже тії коми,
Все розберіть... та й спитайте тоді себе: що ми?
Тарас Шевченко*

З давніх-давен аж до новітніх часів, через свої багатства й незахищеність, Україна, більше ніж будь-яка країна Європи, зазнавала спустошливих нападів і завоювань. Тому тема чужоземного поневолення й боротьби за незалежність стала провідною в її історії.

Історія українського війська сягає тих часів, коли наші пращури вперше були змушені взятися за зброю щоб боронити життя і свободу свого народу.

Військове мистецтво набуло значного рівня за часів Київської держави. Наші предки давали гідну відсіч ворогам та залишили про себе пам'ять у середньовічній історії як хоробрі й мужні воїни. Яскравий взірєць цього князь Святослав та його дружинники. Коли під час війни з візантійцями русичі потрапили у скрутне становище і мусили вибирати між життям і смертю, промовив князь до своїх воїнів: «Не посоромимо землі Руської, а ляжемо тут кістками, бо мертвий сорому не має. Коли ж побіжимо, то сором нам. Тож не маємо втікати, а станемо кріпко, я ж попереджу вас піду. А коли моя голова поляже, то про свої думайте самі.» І сказали воїни: «Де твоя голова поляже, там і наші положим.» Ось такі свідчення залишив Іпатівський літопис.

Слово о полку Ігоревім. – К. : Веселка, 2008. – 132 с.
Поема «Слово о полку Ігоревім» розповідає нам про похід князя Ігоря на ворога з метою «списа переломити кінець поля половецького».

Українське козацтво успадкувало від своїх попередників - дружинного лицарства - головні засади військового Кодексу честі : патріотизм і звитягу, мужність і героїзм, хоробрість і кмітливість, вірність і великодушність. «У нас над усе – честь і слава, військова справа, щоб і себе на сміх не дати, і ворогів під ноги топтати». – говорили на Січі. Бойове мистецтво козаків славалося в усьому світі. Для багатьох країн того часу вважалося почесним, щоб їх кордони охороняли професійні і відважні люди - козаки. Саме тому їх запрошували на військову службу володарі низки європейських країн.

Козацькі ватажки та гетьмани України / упоряд. : Я. Мельничук, Б. Карабін. – Львів : Редакційно-видавничий відділ, 1991. – 173 с.

Ця книга – свого роду хрестоматія з історії козащини, що містить життєписи найславніших її ватажків - доблесних і звитяжних воїнів. Українське козацтво функціонувало не лише як національні збройні сили, але й як фундатор української держави. Запорізька Січ, яка безперечно вела важку збройну боротьбу за незалежність України, за свою віру і свободу, є яскравим прикладом значення армії для держави. З одного боку вона живим бастионом захищала землі від турків і татар, з другого – від поляків.

Апанович, О. Збройні сили України першої половини XVIII ст. / О. Апанович. – Дніпропетровськ : Січ, 2004. – 229 с.

В монографії дається характеристика збройних сил України в першій половині XVIII ст., досліджуються комплектування, мобілізація, організація озброєння, та забезпечення українського козацького війська, сторожова та допоміжна служба в Україні.

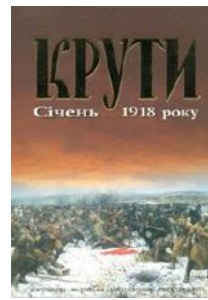
Окреме місце у військовій історії України займають слобідські полки. На їх долю випали трагічні часи Руїни, несення спільної із запорозьким козацтвом прикордонної служби на степових бекетах, героїчна боротьба проти турецько-татарської агресії, яку вони здійснювали пліч-о-пліч із реєстровим та охотницьким гетьманським військом і російською армією.

Корнієнко, О. Нариси військової історії України. Сумський слобідський козацький полк 1659-1765 рр. / О. Корнієнко. – К. : Наш час, 2008. – 487 с.

Книгу присвячено військовій історії одного з п'яти слобідських полків.

29 січня 1918 року відбулася надзвичайно трагічна подія в українській історії – бій під Крутами. Уряд УНР, опинившись без війська, кинув на протистояння з російською армією, що йшла на Київ, кілька сотень студентів і гімназистів. Майже всі вони полягли у нерівному бою. Ця героїчна й водночас трагічна подія знаменувала початок нової епохи національного пробудження українців, усвідомлення права жити на власній землі та святого обов'язку — боронити її.

Крути : збірка у пам'ять героїв Крут / упоряд. : О. Зінкевич, Н. Зінкевич. – К. : Смолоскип, 2008. – 419 с.

До збірки увійшли історичні матеріали і статті, художні твори, публіцистика різних часів та спогади нечисленних учасників бою, яким вдалося вижити. Український народ зробив величезний внесок у перемогу над нацизмом. З перших днів вторгнення вермахту на територію СРСР Україна стала ареною запеклих бойових дій. Українці воювали з нацистами в лавах озброєних сил СРСР, радянських партизанських з'єднань, у загонах УПА, серед французького, югославського, словацького опору.

Герої визволення України / авт.-упоряд. П. Машовець. – К. : Україна, 2007. – 107 с.

Видання містить інформацію про видатних воєначальників і полководців, які боронили і визволяли українську землю від німецько-фашистських загарбників у роки Великої Вітчизняної війни.

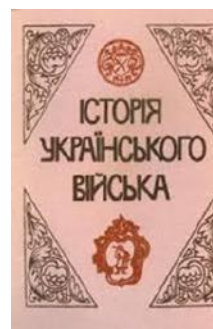
Воїни УПА вели збройну боротьбу як із гітлерівськими, так і зі сталінськими «визволителями», не підпорядковуючись жодній політичній партії. Українська повстанська армія мала чітку структуру з жорсткою субординацією, розкладом та суворою дисципліною. Багато істориків досліджують УПА – як ідеальний приклад підпільної організації.

Бульба-Боровець, Т. Армія без держави / Т. Бульба-Боровець. – Львів : Поклик сумління, 1993. – 164 с.

Спогади отамана «Поліської Січі» заповнюють прогалину в наших знаннях про події періоду німецько-фашистської окупації.

Вся історія державності України тісно пов'язана з утворенням і розвитком тих чи інших військових формацій, які забезпечували державний лад, захист та безпеку громадян як від зовнішніх агресорів, так і від внутрішніх дестабілізуючих факторів.

Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років XX ст.) / І. Крип'якевич, Б. Гнатевич, З. Стефанів та ін. – Вид. 4-те, змінене і доп. – Львів : Світ, 1992. – 712 с.

В книзі розповідається про організацію українських військових формувань від давніх княжих часів до перших десятиліть XX ст., аналізується розвиток української військової стратегії і тактики, участь українських військ у конкретних бойових операціях.

Українські воїни завжди були надійними захисниками, відданими патріотами, для яких честь, свобода і незалежність далеко не порожній звук. Ця першооснова, що генетично передавалася через століття, стала гаслом запорізьких козаків, гайдамаків, січових стрільців, воїнів УПА, підтримувала і надихала на боротьбу за відновлення Української держави у XX столітті.